

עוד אלף פקידיים - רק לא פיקוח

עמירם כהן - 18.07.2011 TheMarker

האם הרפתנים צריך לשלם את מחיר הסרת הפיקוח מהחלב?

לקרוא את המלצות ועדת החלב - ולא להאמין.

המלצות שיישומן יחייב את משרדי התמ"ת, החקלאות והאוצר להעסיק אלף פקידיים, שגם הם לא יעמדו בגודל המשימה, אפילו אם יצליחו להבין מה רוצים מהם.

ענף החלב בישראל הוא ענף מתוכנן, לטוב ולרע, בדומה למרבית משקי החלב במדינות המפותחות. משק מתוכנן כרוך מטבעו בבירוקרטיה לא קטנה. ועדה אחת למכסות ייצור, ועדה שנייה לתמורה לרפתנים ושלישית קובעת את מחירי המוצרים שבפיקוח, ובוודאי יש עוד.

אבל המצב כיום, הוא כאין וכאפס, לעומת הבירוקרטיה שתידרש למרחקת הזאת שוועדת החלב רקחה לנו. מרחקת שתוסיף למצבת כוח האדם המנופחת במגזר הציבורי, עוד מנהלי חשבונות ועוד פקחים ומפקחים, וכלכלנים, וסטטיסטיקאים, וסופרי פרות, ומוני חבילות קש וחציר, וועדת היגוי, וועדת ביקורת, ולא מנינו את כולם.

קטע מייצג מההמלצות: מכסת הייצור לשנים 2012-2014 תקובע - עם אפשרות להאריך את הקיבוע בשנתיים נוספות על בסיס 2011. בעבור רפת שלא תעמוד במכסת הייצור, ההפרש שבין הייצור בפועל למכסה, יוכל להימכר במחיר תחרותי - במקום במחיר המטרה (התמורה לרפתן). המחיר התחרותי יהיה נתון למיקוח ויהיה שקול מול האפשרות לייבא גבינות קשות או אבקת חלב.

ראשית, למה מכסת הייצור לשנים הבאות צריכה להיקבע לפי מכסת 2011? ומה הכוונה לכך שההפרש בפועל יימכר? מי ימכור - הרפתן? מועצת החלב? המדינה? מדוע על המחלבות לקנות את ההפרש? ואם דרך משל, ההפרש יהיה שלילי, כלומר הרפתנים ייצרו פחות מהמכסה, מה הם ימכרו? את הפחות חלב? ימכרו את האופציה לייצר את מה שלא ייצרו? האם האופציה הזו תהיה סחירה? בתל אביב או בנאסד"ק?

מה הכוונה שהמחיר התחרותי יהיה נתון למיקוח? הרי מעצם ההגדרה תחרותי הוא נתון למיקוח, או שלא? ומה הכוונה ב"שקול כנגד האפשרות לייבא גבינות קשות או אבקת חלב"? איך יהיה שקול? מי יקבע ואיך תיקבע השקילות הזאת? על פי המחיר בשוק הסחורות בשיקגו, בהונג קונג, בשוק המשותף? וזהו רק סעיף אחד מ-13 סעיפי ההמלצה, שהיא טירוף בירוקרטי בהתגלמותו.

עוד סעיף מן ההמלצות: "משרד התמ"ת מוכן להפחתה של 10 אגורות

לליטר בתמורה שמקבלים היצרנים ומשרד האוצר מוכן (מדוע לא כתוב דורש) להפחתה של 20 אגורות". ראשית, למה להפחית לרפתן? התמורה לרפתן ממכירת ליטר חלב היא 2.15 שקלים. התמורה הזו כוללת את ההוצאות לייצור החלב, ובכללן גם שכר עבודה לרפתן. כל ההוצאות הן קשיחות מלבד השכר. הרי לא ניתן להפחית במזון לפרות, כי אז נקבל פחות חלב ונצטרך להקים ועדה שתציע לממשלה דרכים לייצור חלב ללא פרות. או שמא נפטר חלק מהוטרנירים הדואגים לתברואת העדר? החלב יהיה פחות בריא? לא נורא, נקים ועדה לבדיקת הכישלון בשמירה על איכות החלב.

אז יש פתרון. ניקח מהרפתן, שנותרו לו 19 אגורות לליטר לשכר עבודה לאחר ניכוי ההוצאות. אם ניקח ממנו 20 אגורות כדרישת האוצר, הוא עוד ישלם למחלבה אגורה לא שחוקה על כל ליטר. בעצם, למה שלא ישלם, הרי החקלאים הם פריזטים. אם ניקח ממנו רק 10 אגורות יישארו לו 9 להביא הביתה. לפי תחשיב שלא כאן המקום לו, רפתן בעל רפת משפחתית ממוצעת מביא הבית 8,300 שקל לחודש. אז הוא יביא פחות מחצי. לא נורא, הוא בסך הכול רפתן פשוט שאוכל קש. שילך להיות סוחר בניירות ערך.

כל האופרציה המטורפת הזאת נועדה למטרה אחת: לא להחזיר לפיקוח את הקוטג' ומוצרי חלב אחרים, שהממשלה הסירה מהם את הפיקוח בהמלצות ועדה, שמבקר המדינה קבע שלא אושרו במליאת הוועדה ושפעלה בניגוד עניינים בלתי נסבל של הי"ר שלה.

הסרת הפיקוח על מוצרי החלב היא הסיבה שבגינה אנחנו משלמים על גביע יוגורט, שהוא לא הרבה יותר מאשל חמוץ, 160% יותר משאנו משלמים על גביע אשל. זו הסיבה שרשתות השיווק הגדילו מאז הסרת הפיקוח את הכנסותיהן ממכירת קוטג' ב-160%-230%. החזרת הפיקוח לא תוסיף פקיד אחד למערכת, מפני שהנוסחות כבר קיימות והמנגנונים כבר ידועים ופועלים, וכל מה שנותר לעשות הוא לפרסם צו ממשלתי. אלא שהאוצר מתנגד ומוכן להכשיר את האופרציה הזו - רק לא פיקוח. כי פיקוח יהיה בניגוד לעקרונות השוק החופשי, והאוצר ילחם על העיקרון הזה עד הרפתן האחרון.

נכון שפיקוח על מחירים הוא לא רצוי, לא סימפטי, ואפילו מריח מבולשבים. אלא שבמשק שאין בו תחרותיות אמיתית כמו במשק החלב הישראלי, הפיקוח מחויב המציאות, לפחות בכמה וכמה מוצרי חלב בסיסיים. הסרת הפיקוח על המוצרים היא שורש הרעה שהביאה עלינו את השתוללות המחירים שהמחלבות והרשתות היו שותפות מלאות בה. אבל את העונש יקבל הרפתן. ■